

Увод

(Живот Емила Диркема)

Емил Диркем се родио 15. априла 1858. године у Епиналу. Врло рано је остао без оца, који је као и његови преци, био рабин.

Диркем је јеврејског порекла,

као и већина становника покрајине Восгес у којој је живео.

Основну и средњу школу завршава у родном месту,

а са осаманаест година одлази у Париз на даље школовање. Међутим у прва два наврата је омашио да положи пријемни испит, али је из трећег покушаја успео. Био је припадник сјајне групе интелектуалаца, из које је неколико њих имало битни утицај на културни живот и п

о

литику Француске. Ту је стекао политичка гледишта, којих се држао до краја живота.

Гајио је политичке наклоности према републиканизму и прогресивној друштвеној реформи.

По дипломирању 1882. године, постаје професор филозофије и предаје на неколико лицеја у близини Париза.

Након три године предавања одлази у Немачку ради усавршавања и по повратку објављује неколико чланака о настави друштвених наука на немачким универзитетима.

На универзитет у Бордоу долази 1887. године и држи предавања из социологије и педагогије. На истом универзитету 1896. године бива изабран за редовног професора и управо на Бордоу ће написати неколико својих главних дела.

У Диркемовим радовима види се трајно занимање за практичне импликације научног знања о друштву. Његове идеје никада нису биле посебно поуларне међу његовим тумачима, иако су те идеје биле у самој сржи Диркемових интересовања.

Природа и улога васпитања

2 / 14

Како сам већ навела Диркем је читавог свог живота предавао педагогију и социологију. Он је о васпитању говорио првенствено као социолог.

Свако друштво поседује васпитни систем, који се појединцима намеће са снагом, којој се није могуће одупрети.

Децу не можемо подизати онако како ми то желимо, већ постоје обичаји које морамо следити и покоравати им се.

Када историјски проучавамо начин на који су настали системи васпитања, уочићемо да они зависе од религије, политичке организације, степена развијености наука, итд.

Васпитни систем је разнолик, јер у једном друштву има онолико различитих врста васпитања, колико и различитих средина у њему одн.

васпитање богатих, није исто што и васпитање радника.

Да бимо дошли до једнаког васпитања за све, морамо се вратити до преисторијских друштава у оквиру којих не постоји никаква разноликост.

Иако Диркем наводи да се васпитања разликују од друштва до друштва, ипак је сматрао да почивају на заједничкој основи.

Васпитања се разликују, јер свако друштво изграђује посебан идеал човека. Тај идеал је истовремено и јединствен, као и разнолик и он представља циљ васпитања.

Диркем на следећи начин дефинише васпитање: „Васпитање је акција коју старије генерације врше над онима које још нису зреле за друштвени живот.

Оно има за циљ да изазове и развије код детета извешан број физичких, интелектуалних и моралних стања која траже од њега политичко друштво у целини и специјална средина

којој је оно посебно намењено.

„

(

Ивковић,

1985,
79).

Једноставније речено,
васпитање је социјализација младих и оно представља друштвену ствар,
које дете доводи у везу са одређеним друштвом,
а не друштвом у целини.

Иако Диркем васпитање дефинише као социјализацију,
он ниједног тренутка не заборавља,
нити потцењује улогу,
као и вредност појединца.

Према Диркему је могућа индивидуализација путем социјализације и слободно можемо
рећи да је његово морално правило:

*разликуј се,
буди личност.*

Диркем јасно наводи да у друштву постоје:

1. генерација старијих

2. генерација младих

Генерација старијих је по њему довољно јасна и самим тим је ближе не одређује. Може
се рећи да под њима не подразумева само оне који су хронолошки старији,
већ и оне који су носиоци духа времена одређене друштвене заједнице,
као и припаднике посебних друштвених система,
а међу њима и васпитнообразовни систем.

Генерацију младих

чине они који нису спремни за друштвени живот,
а то су по њему деца,
код које треба развити интелектуалне,
моралне и физичке способности према потребама друштва у целини.

Диркем је дошао до сазнања да васпитни системи могу бити јединствени, као и
многоструки.

Многострук је,
јер се васпитање у једном друштву разликује према срединама,

кастама,
као и класама одређеног друштва.
У случају да више не буде разноликости васпитања с обзиром на касте,
класе и слојеве,
ипак ће остати једна посебна разноликост,
која проистиче из разноликости професија
одн.поделе рада.

”

Диркем износи идеју по којој ма каква да је разноликост и важност тих специјалних
васпитања,

ипак,

свако од њих није довољно само себи и не представља целокупно васпитање,у
ствари,није потпуно васпитање.

*Васпитања се разликују једна од других само од једне одређене тачке испод које се
мешају и допуњују или су потпуно једнаки.*

”

(Ивковић,

1985,

81)

Према једној групи теоретичара Диркем изједначава појам васпитања и појам
социјализације, док их за друге и он разликује и сматра да је васпитање део
социјализације. Тачно је да је Диркем правио разлику између ова два
појма, али само по обиму. Сматрао је социјализацију про
цесом са огромном ширином утицаја,
а васпитање делом тог процеса,
који се спроводи у друштвеним односима.

*”Васпитање се одређује као процес који представља систематско, планско, органи
зовано,*

интенционално подстицање развита личности,

стицање знања и умешаности,

способности њихове примене и развијање у једном циљу који поставља друштво...

*Социјализација је један шири комплекс процеса претварања људског индивидуума у
друштвену личност,*

биолошке јединке у друштвено биће,

процес чији су циљеви шири.

”

[Ивковић,

1985

,
87].

Друштвени карактер васпитања

По Диркему, у свакоме од нас постоји индивидуално, као и друштвено биће. Индивидуално биће је састављено од менталних способности које се односе само на нас саме, док је друштвено биће систем идеја, осећања и навика, које одражавају особеност групе, којој припадамо.

Диркем указује на друштвени карактер васпитања и истиче да поред генерацијског карактера, оно поседује и историјску и друштвену условљеност, које посебно разматра. Он подвлачи да су васпитање и друштво у узајамном односу, да свака друштвена промена изазива промену у васпитању, и обратно, свака значајнија промена у васпитању има нужну последицу у друштвеној организацији.

По њему, систем васпитања, са васпитном техником, праксом и обичајима, изражава ниво друштвене организације.

„

Све што улази у васпитање узима се из друштва и нужно одражава то друштво

„

[Ивковић,

1985,
90].

Диркем објашњава да у васпитању нема ничега што је произвољно и да друштво одређује какво ће бити, а друштво га одређује на основу својих животних потреба.

Диркем пошава да објасни однос индивиде и друштва у процесу васпитања. У том полази од сопственог учења о односу индивиде и друштва, по коме они имају заједничке интересе; друштво није настало из изолованих појединаца, који су по својој природи склони друштвеном животу.

Могли смо закључити да су појединци у друштву подвргнути тиранији, међутим појединци су сами заинтересовани за то потчињавање.

По Диркему *„човек коме се одузме или ускрати утицај друштва, ... пао би на ниво животиње“*; [Ивковић, 1985, 93].

Диркем је уочио разлике које постоје у васпитању код различитих друштава и оно варира са друштвеним класама. Он закључује да ова разлика није морално оправдана и ту тезу брани тврдњом да васпитање не сме зависити од тога где је дете рођено. Он сматра да ће разлике увек постојати, ако не између класа, онда сигурно међу професијама.

Значај и моћ васпитања

Диркем значај васпитања усмерава у правцу личности, као и у правцу друштва. Ка да он износи замисао о друштвеном идеалу човека, он тада заправо говори о његовом схватању развијене личности.

По његовом учењу развијена личност је "

она која је социјализована,

код које је конституисано друштвено биће.

"

То је личност код које су »

изазвана и развијена

« физичка,

интелектуална и морална стања која од ње захтевају друштво у целини и посебне друштвене групе

.

[Ивковић,

1985,

97]

.

Интелектуална стања су она,

која у детету подстичу и развијају физичка и духовна стања,

која према друштву сваки од његових чланова треба да поседује.

По Диркемовом схватању друштво у целини, као и посебне друштвене средине одређује идеал који васпитање треба да оствари.

иот;

Двоструки аспект тог идеала долази што »

друштво може живети само ако између његових чланова постоји довољна хомогеност: васпитање одржава и обнавља ту хомогеност

«,

фиксирајући у души детета суштинске сличности које претпоставља колективни живот. С друге стране,

без извесне разноликости

»

свака сарадња би била немогућа: васпитање обезбеђује

одржавање ове разноликости тиме што се и само

диверсификује и специјализује«

"

[Ивковић,

1985,

98]

.
Васпитање се не ограђује на развијање индивидуалног организма до савршенства за које је способан,
већ оно у нама ствара једно ново биће,
које представља привилегију људског васпитања.

Диркем у свом учењу успоставља везу између васпитања и поделе рада одн. говори да васпитање потпомаже поделу рада, што би значило да тамо где рад није довољно подељен, друштво путем васпитања повећава разноликост професионалних способности; можемо рећи и да је васпитање принцип којим се изводи подела рада. Класици марксизма иступају против поделе рада, јер сматрају да она онемогућује н развој свих људских способности. "
Треба формирати потпуног човека који може подједнако успешно деловати у ширем кругу подручја као што су производно, друштвено, културно, уметничко и друга. За такво васпитање је потребно комунистичко друштво, јер једино у њему
»
слободан развој индивидуа није фаза
«
"
[Ивковић,
1985,
107].

Диркем у својој првој фази стваралаштва покушава да одреди однос између васпитања и друштва, објашњавајући да је васпитање процес стављања нове генерације под утицај одређеног друштвеног система. " Васпитање имитира друштво и репродукује га у сажетом облику, али га не ствара. Васпитање је здраво када је и нација здрава, али, пошто није у стању да само себе мења, оно се квари заједно с њом. Ако је духовна средина порочна, онда су и сами учитељи који у њој живе неизбежно њоме прожети; како онда они могу да усаде у своје васпитанике схватања другачија од оних која су примили! Сваку нову генерацију одгајила је њој претходна; потребно је,

дакле,
да се побољша ова последња ако треба да побољша ону која долази за њом. Врtimo се у
круг.
" ;
[Ивковић,
1985,
100].
Не можемо оспорити чињеницу да
васпитање утиче на кретање друштва,

његов развитаk,

као и на покретачке снаге друштвеног развоја. У савршеном условима васпитање се све
више везује за рад и његов значај се доводи у везу са производњом и продуктивношћу.
Рађено је истраживање у коме је уочен директан однос између нивоа образовања и
продуктивности,
где повећање образовања прати сразмерно повећање продуктивности рада и обратно.

Према Диркемовом схватању циљ васпитања има четири дела одн. нивоа:

1. *Генерички (општељудски) ниво* представља уграђивање општељудских тековина у
структуру сваке људке индивидуе одн. овим делом се појединац повезује са
човечанством и на тај начин постаје његов члан.

2. *Друштвено-историјски ниво*-врши се успостављање односа између појединаца и
друштва у коме живи, јер се он може формирати само у
условима одређеног друштва у коме живи.

3. *Групно-професионални ниво*, је онај где, професионалну средину формирају
специфичне социјално-психолошке карактеристике личности.

4. *Индивидуално-персонални ниво*-у свакој индивидуи се развијају њене
био-психо-социјалне диспозиције.

Јединство ова четири нивоа даје циљу васпитања хуманистички дух, а такође се тежи и личности као тоталитету.

Лок и Хелвеције су сматрали да су сви људи једнаки, а да васпитање међу њима ствара разлике. Диркем ово њихово учење одбацује као једнострано и сматра да се васпитање примењује на диспозиције које затиче сасвим изграђене. Једна од људских карактеристика, је та што су урођене предиспозиције код њих веома оштре и неодређене. Једино се нагон издваја као тип устаљене и непроменљиве предиспозиције, које не оставља места дејству спољних узрока. Ако би нагон дефинисали као систем одређених покрета, увек истих, онда слободно можемо рећи да човек таквих радњи нема. Нагони се мењају зависно од ситуације и ми их прилагођавамо околностима, што би значило да се они не одвијају без свесног избора, мада и брзог

Наука о васпитању

Особине које наука о васпитању треба да поседује су:

1. она мора да се заснива на провереним и утврђеним чињеницама, које се могу посматрати.
2. те чињенице морају бити хомогене, да би могле да се сврстају у исту категорију, јер би у супротном то био знак да је наука о васпитању захватила проблеме различитих области.
3. наука те чињенице проучава да би их сазнала и њу не треба да интересује да ли је

оно што је открила пријатно или не.

Диркем сматра да је васпитање скуп искустава, начина рада и обичаја који чине савршено дефинисане чињенице, које представљају друштвене институције.

Васпитни поступци су у једном друштву повезани у један исти систем чији делови теже истом циљу. Сваки народ има свој васпитни систем, међутим народи који су слични, морају имати међусобно упоредиве васпитне системе.

Преме томе,

сасвим је могуће да се изграде р

о

дни типови васпитања који одговарају различитим типовима друштва.

Диркем одређује главне проблеме којима би се бавила наука о васпитању:

1. систем васпитања у једној земљи у одређеном времену;
2. општи типови васпитања који одговарају сличним, а уједно и различитим друштвима;
3. закони који владају развојем васпитних система;
4. на који начин функционишу педагошке институције;
5. педагошки метод;

Прва три проблема се односе на генезу одн. настанак, а друга два на функционисање васпитних система.

Диркем је науку о васпитању замислио као грану социологије. *"Али, наука о васпитању-пише он на једном месту-постоји само као пројекат. Остају, с једне стране, друге гране социологије, које би могле да помогну педагогији...*

,
с друге
стране,
психологија

...
"
[Ивковић,
1985,
127].

Улога државе у васпитању

Добро је познато да дете припада својим родитељима и тиме се држави супротстављају права породице, међутим она има право да усмерава његов интелектуални и морални развитак. Васпитање је схваћено као породична ствар, али држава може служити као помоћ и замена породицама.

Већ смо установили да васпитање првенствено има колективну функцију и да му је циљ да прилагоди дете друштвеној средини у којој треба да живи, онда је немогуће да се друштво не заинтересује за његово вршење.

Васпитање човеку мора да обезбеди постојање заједништва идеја и осећања, без кога ниједно друштво није могуће. Држава је ослобођена те дужности, на њој је само да се изгради и она може само да га озваничи, да учини да појединци постану свеснији, одн. држава мора да води рачуна о кохезионој снази васпитања, о васпитању, које се јавља као услов друштвеног јединства.

У основи наше цивилизације постоје начела и мало ко би се усудио да их на отворен начин негира: поштовање разума, науке, идеја и осећања која су у основи демографског морала. " Улога државе састоји се у томе да ослободи ова суштинска начела, да учини да се она предају у школама, да води рачуна о томе да она нигде деци не остану непозната, о томе да се о њима свуда говори са поштовањем. Постоји у том смислу нешто што треба учинити, нешто што ће бити можда утолико ефикасније уколико буде мање агресивно и мање насилно, а што би било боље задржати у разумним границама." [Диркем, 1981, 50]

KOMPLETAN RAD MOZETE SKINUTI SA OVOG LINKA: [download](#)